

ЕФЕКТИВНІСТЬ ДЕРЖАВНОЇ ФІНАНСОВОЇ ПІДТРИМКИ ГАЛУЗІ САДІВНИЦТВА УКРАЇНИ ТА НАПРЯМИ ЇЇ ВДОСКОНАЛЕННЯ

В.М. КОСТЕНКО, доктор філософії

Р.І. ГРИНИК, аспірант

Інститут садівництва (ІС) НААН України, 03027, Київ-27, вул. Садова, 23,
e-mail: kvn.kostenko@ukr.net

Проаналізовано динаміку зростання продуктивності плодово-ягідних насаджень та поліпшення якості садівничої продукції за останнє десятиріччя. Представлено дані про державну фінансову підтримку суб'єктів господарювання, які закладають молоді багаторічні сади, зберігають і переробляють власними силами вирощені плоди і ягоди, а також про виробництво цієї продукції.

Визначено проблемні питання галузі садівництва, котрі необхідно вирішувати на законодавчому рівні, та надано конкретні пропозиції для внесення у вигляді чергових змін до відповідних актів.

Ключові слова: галузь, садівництво, державна підтримка, законодавство, обсяги виробництва, плоди та ягоди, бюджетна програма, інтенсифікація, створення насаджень.

В період з початку й до кінця 90-х років минулого сторіччя в Україні спостерігалася негативна тенденція щодо значного зниження ефективності вирощування плодово-ягідних культур. Різко зменшувалися обсяги виробництва і споживання їх продукції, значно скорочувалися плодоносні площі багаторічних насаджень, планомірно зменшувалася питома частка молодих садів, і як результат вирощування продукції цієї галузі в більшості сільськогосподарських підприємств ставало збитковим. При невисокому рівні виробництва, збереження та переробки плодів і ягід виникали великі труднощі з їх збутом через нерозвиненість реалізаційної інфраструктури, втрати зовнішніх ринків збуту [1].

Проте ситуація почала мінятися в позитивний бік з прийняттям у 1999 р. Закону України «Про збір на розвиток виноградарства, садівництва і хмелярства». За даними звітів Рахункової палати України, обсяги виробництва валової сільськогосподарської продукції в останні роки зростають, однак зв'язок між ними та наданням державної підтримки не відображається [2]. Таким чином, залишаються питання, що потребують досліджень, особливо у сфері підтримки суб'єктів господарювання в галузі садівництва, від діяльності яких залежать також продовольча безпека та підвищення експортного потенціалу України в умовах політичної та фінансово-економічної ситуації, котра сформувалася внаслідок свроінтеграції, військового конфлікту на сході країни, анексії Криму, світової пандемії та військового нападу РФ на Україну.

Проведення вивчення за напрямом «Державна фінансова підтримка розвитку садівництва в Україні» є актуальне на сучасний період розвитку вказаної галузі в нашій країні, оскільки вирощування плодово-ягідних і горіхоплідних культур – довготривалий та високоартісний інвестиційний проект, перші етапи якого повністю збиткові. При цьому було оцінено принципи надання державної підтримки суб'єктам господарювання, її вплив на сталий ріст обсягів і рентабельності виробництва продукції галузі.

На основі аналітичних досліджень виконано оцінку ефективності використання інструментів державної підтримки сільськогосподарського виробництва у садівництві України та сформульовано напрями їх удосконалення. Відповідні висновки були представлені робочій групі Мінагрополітики з питань розвитку галузі для їх обговорення і подальшого використання при розробленні пропозицій стосовно чергових змін до законодавчого акту, що регулює порядок надання державної підтримки.

Досвід держав з розвинутою аграрною економікою свідчить, що сільськогосподарська політика також реалізується переважно шляхом економічного стимулювання та державної підтримки аграрного виробництва. Так, у США рівень його підтримки становить 10 % вартості випуску продукції сільського господарства, а за період 2014-2018 рр. – 489 млрд. дол. США. У державах ЄС рівень підтримки складає до 20 % вартості сільськогосподарської продукції, на 2014-2020 роки дорівнював 408 млрд. євро [3]. Сільське господарство Канади також отримує значну підтримку від держави (щороку варіюється в межах 6-8 млрд. дол. США). Сучасна політика ЄС спрямована на істотну підтримку аграріїв (фермери країн-членів Євросоюзу близько 50 % своїх доходів одержують від державних субсидій). Отже, держави-члени ЄС уникають необхідності обмежень підтримки сільського господарства за вимогами СОТ. Зазначена підтримка надається з бюджету не окремої країни, а Євросоюзу. Останніми роками на неї витрачається майже половина бюджету вказаної організації [4, 5].

Галузь садівництва як складова сільського господарства України включає в себе виробництво садивного матеріалу, вирощування та переробку плодів, ягід і горіхів. Наукове забезпечення діяльності учасників ринку галузі, а також вивчення сортів, біології та екології плодкових рослин здійснюється науковими установами, що входять до складу Національної академії аграрних наук України. Розрахунки необхідних обсягів виробництва продукції садівництва визначені у Галузевій Програмі розвитку до 2025 р. [6].

Після прийняття Верховною Радою України Закону «Про збір на розвиток виноградарства, садівництва і хмелярства» з 1991 року держава почала проводити фінансову підтримку розвитку галузі, котра останнє десятиріччя активно розвивається. Велику роль у цьому процесі відіграє фінансова підтримка суб'єктів господарювання, що закладають молоді плодові та ягідні насадження та доглядають їх до вступу у плодоношення, не отримуючи в цей період доходу. Підтримка з боку держави сприяє не лише фінансовій стабільності цих підприємств, а й збільшенню кількості робочих місць сільської місцевості (догляд за садами і ягідниками, збір та переробка урожаю) та суміжних виробництвах

(проектні роботи, матеріали для шпалери та краплинного зрошення, логістика, тощо), а також скороченню видатків бюджету на допомогу по безробіттю, збільшенню надходжень податків до місцевих і державного бюджетів.

Наявні обсяги виробництва з 2000 по 2013 р. забезпечувалися завдяки державній підтримці за рахунок коштів вищезгаданого збору, котра тільки за період чинності цього законодавчого акту дозволила суб'єктам господарювання створити понад 50 тис. га інтенсивних плодово-ягідних насаджень. Але анексія АР Крим Російською Федерацією та припинення державної підтримки у 2014 році (борг за бюджетною програмою 2801350 «Державна підтримка розвитку хмелярства, закладення молодих садів, виноградників та ягідників і нагляд за ними», далі – Програма, станом на 01.01.2017 складав 231,8 млн. гривень) вкрай негативно вплинули на стан плідництва України. Так, за період з 2013 до 2017 роки по всіх категоріях господарств площі плодкових насаджень скоротилися з 253,2 до 224,4 тис. га. На території АР Крим такі плантації дорівнюють 13,9 тис. га [7].

Значного удару нанесено і виробникам садивного матеріалу. З 215 спеціалізованих підприємств у 2011 році у 2017 залишилося 53. Вирощування садивного матеріалу скоротилося з 9,49 млн. штук плодкових, 2,52 – ягідних кущових, 15,87 – флянців суниці, 4,91 – виноградних рослин у 2011 році до, відповідно, 1,58, 1,78, 1,6 і 1,38 млн. штук у 2018 [8].

Тенденція до щорічного зменшення кількості площ садів і ягідників в Україні спостерігалася до 2017 року. З метою розвитку садівництва, виноградарства та хмелярства Уряд країни з указаного року відновив бюджетну підтримку даних галузей, що дозволило погасити наявну кредиторську заборгованість, наростити площі закладення насаджень, стимулювати нарощування будівництва об'єктів інфраструктури.

Загальна сума, спрямована на підтримку галузей, протягом 2017-2021 р, становила 1892,8 млн. грн (табл. 1).

З 2017 року підтримка з боку держави відновилася за рахунок коштів, передбачених у державному бюджеті України.

За підсумками **2017 р.** за рахунок Програми було виплачено кредиторську заборгованість у сумі 183,0 млн. грн (250 суб'єктів господарювання) та компенсовані витрати 2017 року (115,6 млн. гривень – 66 суб'єктів), з яких 61,7 млн. – створення насаджень, 13,5 млн. – будівництво холодильників з регульованим газовим середовищем, 33,2 млн. – придбання спеціалізованих механізмів і техніки, 7,1 млн. грн – придбання лінії товарної обробки плодів [9].

1. Обсяги державної підтримки, млн. грн і кількість галузевих суб'єктів господарювання, що нею скористалися в період 2017-2021 рр.

Роки	Обсяги підтримки, млн. грн	Кількість підприємств, шт.
2017	298,6	66 (+250 кредиторська)
2018	447,9	171
2019	400,0	232
2020	290,0	206
2021	512,0	300

У 2018 р. за Програмою передбачалося виділення 400,0 млн. гривень, фактично використано 447,9 млн. Кошти були спрямовані на компенсацію: витрат 167 суб'єктам в сумі 260,4 млн. грн для придбання садивного матеріалу (закладено 3671 га плодово-ягідних насаджень та 229 га виноградників), 9 суб'єктам – 184,2 млн. для будівництва холодильників з РГС ємністю 14.0 тис. т. а також 3 суб'єктам – 3,3 млн. за рішенням суду для погашення кредиторської заборгованості.

У 2019 р. Програма передбачала 400,0 млн. гривень. За садивний матеріал відповідно до наказів Мінекономіки від 13.08.2019 № 469 спрямовано кошти 112 суб'єктам господарювання в сумі 119,8 млн., від 26.12.2019 року № 814 на часткову компенсацію вартості садивного матеріалу 144 суб'єктам (160,2 млн.) і 12 суб'єктам на часткову компенсацію за будівництво холодильників з РГС та придбання ліній для товарної обробки плодів – 120,0 млн., в т. ч. на придбання механізмів для проведення технологічних операцій у хмелярстві (ліній та обладнання для гранулювання хмелю), обладнання для сублимаційного висушування фруктів складало 24,8 млн. грн.

У 2020 р. з передбачених Програмою 450 млн. грн. 206 суб'єктів отримали 290,0 млн. грн, а саме: 155 суб'єктів – за саджанці (165,5 млн.), за спорудження шпалер (16,7 млн.), за встановлення систем мікрозрошення (17,8 млн.) та 51 суб'єкт – 90 млн. грн за придбання ліній сортування продукції та будівництво холодильників.

У 2021 р. Програмою передбачалося виділення 450 млн. грн, проте фактично було розподілено 512 млн. за наказами Мінагрополітики: від 17.12.2021 р. № 448 – 62 млн., від 07.12.2021 р. № 411 – 139 млн., від 28.09.2021 р. № 229 – 164 млн., від 08.10.2021 р. № 268 – 61 млн., від 12.11.2021 р. № 355 – 86 млн. грн.

Суб'єктами господарювання тільки галузі садівництва за 5 останніх років (з 2017 по 2021) закладено близько 14 тис. га садів та ягідників за новітніми технологіями. Висаджені плодово-ягідні насадження при державній підтримці у даний час є основою промислового виробництва плодів та ягід. Як видно з наведеної діаграми, незважаючи на загальний спад числа садів у порівнянні з показниками 2001 р. спостерігається позитивна тенденція щодо зростання врожаю плодів і ягід за рахунок інтенсифікації їх вирощування (рис. 1).

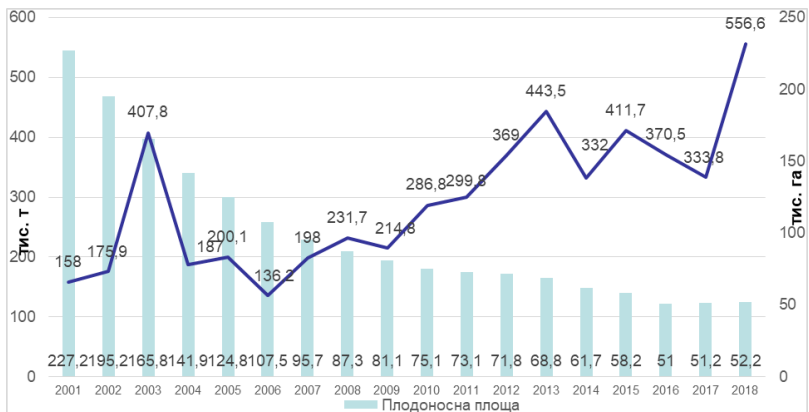

Рис. 1. Плодоносні площі та валове виробництво садових культур у с.-г. підприємствах

За останні 10 років також активно почали будуватися об'єкти заморожування ягід. Завдяки підтримці з боку держави будівництва холодильників з регульованим газовим середовищем (за даними департаментів агропромислового розвитку облдержадміністрацій) в Україні функціонують холодильники для зберігання плодів загальною ємністю 245,1 тис., з яких у 198 суб'єктів господарювання 124,3 тис. т з регульованим газовим середовищем вдалося максимально провести імпортозаміщення яблучної продукції в період міжсезоння. Так, наприклад, якщо у 2009 р. Україна імпортувала 254,6 тис. т яблук на суму 90,3 млн. дол. США, то у 2008 році ці показники становили 4,4 тис. т на суму 3,5 млн. дол. США [7], (рис. 2).

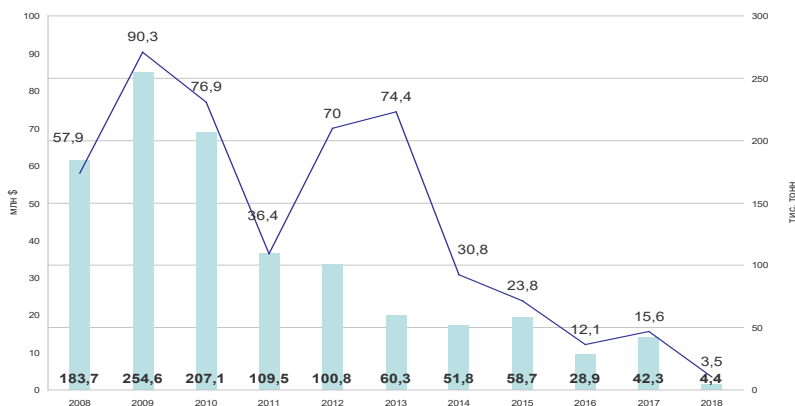

Рис 2. Динаміка показників імпорту яблук в Україні з 2009 по 2018 роки, тис. т

Одним з основних стимулюючих факторів розширення вітчизняного промислового виробництва є також наукові дослідження, підготовка та підвищення кваліфікації кадрів, інформаційно-консультаційне обслуговування, кваліфікована допомога учасникам ринку з боку громадських організацій, що націлена на сприяння збуту плодючої продукції через збирання, обробку та розповсюдження ринкової інформації.

Не менш важливим чинником є участь органів виконавчої влади у підготовці рішень Уряду по дотації на вказану продукцію, компенсацію частини витрат на мінеральні добрива та засоби захисту рослин, цінову підтримку, пільгове кредитування, списання боргів, пільг на транспортування продуктів та ін.

Слід також зазначити, що у відповідності з вимогами, визначеними у параграфі 3 статті 2 розділу II Закону України «Про виноград та виноградне вино» садіння виноградників для виноробства дозволяється згідно з проектом, який затверджений центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної аграрної політики, у сфері сільського господарства. При цьому аналогічна законодавча вимога стосовно наявності проектів на садіння плодово-ягідних насаджень представлена в Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для розвитку виноградарства, садівництва і хмелярства, затвердженому постановою

Кабінету Міністрів України від 15 липня 2005 року № 587, далі Порядок, однак затвердження таких проєктів Центральним виконавчим органом не передбачено.

Проектно-кошторисні документації на створення садів повинні відповідати вимогам ДСТУ 4949:2008, ДСТУ 4950:2008, ДСТУ 4951:2008, ДСТУ 4952:2008, ДСТУ 4955:2008, [10-14]. При оцінці придатності ґрунтів конкретної ділянки необхідно всебічно оцінювати їх властивості, що негативно впливають на ріст і урожайність насаджень, підбирати сорти і підщепи, котрі найбільш адаптовані для даної ґрунтово-кліматичної зони, для яких суми активних температур достатні для дозрівання плодів, коригувати в міру впровадження системи фертигації можливості ґрунту, як середовища по забезпеченню рослин водою і елементами живлення. Розробники проєктів на створення багаторічних насаджень повинні обов'язково враховувати необхідність застосування новітніх наукових розробок з використанням високоякісного садивного матеріалу кращих інтродукованих і вітчизняних сортів. Тому вважаємо доцільним запровадження законодавчої вимоги стосовно необхідності представлення до проєкту закладення плодово-ягідних насаджень позитивного висновку головної профільної наукової установи Національної академії аграрних наук України в галузі садівництва – Інституту садівництва НААН.

Україна – це плодівничий край з багатовіковою історією, тому і в перспективі економічного розвитку держави галузь садівництва повинна займати гідне місце. При цьому в технологічному плані суб'єкти господарювання у зв'язку з необхідністю бути конкурентоспроможними в ринкових умовах віддають перевагу інтенсивним типам садів в ягідників і сортам, які забезпечують швидкий оборот капіталу, тобто створенню і продуктивному використанню таких насаджень, що вступають у товарне плодоношення на другий-третій рік після закладання.

За рекомендаціями профільних наукових установ, у плодівництві впроваджуються такі основні типи садів: зерняткових культур – насадження з ущільненим розміщенням дерев на середньорослих клонових підщепах, шпалерно-карликові сади з веретеноподібними кронами дерев на слабкорослих підщепах, сади з малооб'ємною кроною на таких самих підщепах; кісточкових культур – насадження з поліпшеною ярусною, напівплоскочинною, чашоподібною кронами тощо.

В різних зонах України закладаються сади яблуні за голландською технологією. На 1 га їх розміщується 2500-3300 дерев, які в товарне плодоношення вступають на другий-третій роки після висаджування. Оскільки вартість створення таких насаджень дорівнює від 300 до 600 тис. грн/га, галузь садівництва потребує від держави фінансової підтримки.

У першу чергу, з метою розробок і своєчасного впровадження у виробництво інноваційних технологій для забезпечення найвищого рівня конкурентоздатності вітчизняних виробників продукції потрібні державні інвестиції у різноманітні наукові галузеві дослідження, інновації та освіту.

Зважаючи на те, що створення плодово-ягідних насаджень вимагає значних капіталовкладень на протязі 3-5 років до вступу у плодоношення, термін окупності досягається, як правило, з п'ятого року товарного плодоношення, тобто на восьмий-десятий з моменту посадки насаджень, і галузеві господарства не в змозі розвиватися за рахунок власної господарської діяльності.

Суб'єкти господарювання, що купують землі сільськогосподарського призначення та на яких закладають молоді багаторічні насадження, споруджують шпалери, системи мікрозрошення, купують спеціальну техніку та обладнання для виконання робіт по догляду за багаторічними насадженнями, будують об'єкти охолодження, заморожування та висушування фруктів і ягід, переробляють їх, виробляючи фруктові чіпси, соки, джеми, сидри та перрі. Вони потребують довгострокового та короткострокового кредитування під низький відсоток з частковим покриттям державою процентних ставок кредитів.

За період чинності з 1999 по 2013 р. Закону України “Про збір на розвиток виноградарства, садівництва і хмелярства” суми 1 %-го збору, що акумулювалися на спедахунку цільового призначення, давали можливість державі відшкодувати суб'єктам господарювання майже 50 % від фактичних витрат не лише всього комплексу робіт по закладенню багаторічних насаджень (створення проєктно-кошторисної документації, підготовки ґрунту, закупівлі та посадці садивного матеріалу, будівництва шпалери та систем мікрозрошення, догляду за молодими плодово-ягідними насадженнями), а й придбання спеціальної техніки та обладнання, будівництва холодильників з регульованим газовим середовищем, придбання сортувальних ліній, обладнання для заморожування та сублімаційного висушування фруктів.

Після відновлення державної підтримки обсяги бюджетних коштів, передбачених за Програмою, передбачаються в Законах про Державний бюджет України на поточний рік, і ці суми не перевищують 300-400 млн. грн на рік.

З огляду на викладене, для стимулювання розвитку галузі садівництва, яка є однією з перспективних галузей агропромислового виробництва, доцільно відновити чинність Закону України “Про збір на розвиток виноградарства, садівництва і хмелярства” зі збереженням механізму надання підтримки з боку держави за Програмою, що регламентується Порядком.

Варто відмітити, що такий вид підтримки буде відповідати критеріям, визначеним у Додатку 2 Угоди про сільське господарство СОТ 1994 р., оскільки її можна віднести до «зеленої скриньки», бо цей захід не спрямовується на підтримку обсягів виробництва та цін виробників, отже, не порушує принципів справедливої конкуренції.

Відновлення дії вищезазначеного Закону дало б можливість державі зі спеціального фонду (біля 2 млрд. грн зборів щорічно) у максимальних обсягах відшкодувати витрати суб'єктів на весь комплекс робіт по створенню молодих насаджень садів та ягідників (виготовлення проєктно-кошторисної документації, підготовки ґрунту, придбання та посадки садивного матеріалу, технологічних операцій по догляду за молодими плодово-ягідними насадженнями, будівництва шпалери і систем мікрозрошення, встановлення протиградових сіток, а також придбання спеціалізованих механізмів і техніки, ліній заморожування плодів і ягід, їх товарної обробки, обладнання для висушування фруктів і ягід, переробки для виробництва соків, пюре, концентратів, вин, сидорів і перрі, будівництва нових холодильників, у тому числі з регульованим газовим середовищем та реконструкції існуючих тощо).

Як відомо, виробники плодово-ягідної продукції у значній мірі не захищені від природних або техногенних факторів коливань природно-кліматичних

умов. Щороку в різних регіонах України суб'єкти господарювання в багатьох випадках зазнають значних збитків у своїй господарській діяльності через заморозки, градобій, буревій, повені, посухи, пожежі або інші стихійні лиха.

Крім того, як показав 2018 рік, в яблуневих садах була досягнута не передбачувана висока врожайність, що спричинило значне перебільшення пропозицій на ринку, і як результат ціни на ньому склалися нижчі навіть за собівартість яблук. З метою мінімізації дії вказаних чинників на господарську діяльність садівників необхідно на законодавчому рівні запровадити пільгове страхування врожаю від форс-мажорних обставин та інших ризиків.

У разі втрати врожаю, його частини, або товарної якості продукції через несприятливі природно-кліматичні умови, або падіння цін на ринку нижче певного рівня суб'єкт господарювання від страхової компанії повинен одержувати компенсацію, що покривала б собівартість виробленої продукції та забезпечувала мінімальну рентабельність для подальшої життєдіяльності підприємства.

В останні роки значна частина товаровиробників розпочала переорієнтацію виробництва плодів та ягід на зовнішні ринки, завоювання яких на відміну від російського вимагає значних капіталовкладень, спрямованих на дотримання високих стандартів якості продукції, зокрема, таких, що потребують технологій вирощування, зберігання, сортування, пакування, переробки та ін.

То ж виробникам продукції конче необхідна від держави фінансова підтримка просування продукції закордоном та освоєння нових ринків збуту. При цьому, для сприяння збільшення експорту вітчизняної плодово-ягідної продукції потрібно буде провести такі заходи:

- популяризація вітчизняної продукції шляхом участі сільгосптоваровиробників у міжнародних виставках з частковою компенсацією вартості витрат на участь у цих заходах за рахунок державних коштів;

- запровадження бюджетної програми із субсидування експорту плодів, ягід, у т.ч. заморожених, плодів чіпсів, консервованих фруктів і джемів, вин плодово-ягідних, сидрів і перрі, спиртів плодівих;

- створення переробних підприємств, у тому числі у формі сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів, за допомогою надання фінансової підтримки на придбання обладнання (устаткування) іноземного виробництва для переробки плодово-ягідної продукції, а також створення на законодавчому рівні комфортних умов вітчизняним виробникам плодово-ягідної продукції для розміщення і продажу в торговельних мережах і перетину кордону для представлення у свіжому та переробленому вигляді.

До 2020 р. у пункті 4 Порядку було зазначено: «До 5 відсотків бюджетних коштів, передбачених на розвиток виноградарства, садівництва і хмелярства спрямовуються на фінансування витрат з проведення науково-технічних досліджень та здійснення розробок у зазначених галузях, на фінансування витрат, пов'язаних із зміцненням матеріально-технічної бази галузевих наукових закладів та їх дослідних господарств...».

Такий державницький підхід допомагав профільним науковим установам не тільки розробляти і запроваджувати у виробництво новітні технології виро-

шування садивного матеріалу та створення садів, ягідників, виноградників і хмільників, але й модернізувати матеріально-технічну базу.

Проте в результаті внесення Урядом чергових змін до Порядку, абзац про підтримку профільних наукових установ було вилучено. Тому за результатами досліджень з метою створення передумов для істотного поштовху розвитку галузі садівництва із застосуванням новітніх технологій на науково обґрунтованій основі в сучасних ринкових умовах пропонується відновити в Порядку пункт, який встановлює спрямування до 5 % бюджетних коштів, передбачених на розвиток виноградарства, садівництва і хмелярства, на фінансування витрат профільних наукових установ з проведення у зазначених галузях науково-технічних досліджень і розробок, а також витрат, пов'язаних із зміцненням їх матеріально-технічної бази.

Пропонується також, щоб держава інвестувала кошти для відновлення та завершення будівництва біотехнологічного комплексу Інституту садівництва НААН для забезпечення вітчизняних виробників оздоровленим садивним матеріалом плодово-ягідних культур високих селекційних категорій, з метою оновлення маточних і закладення промислових насаджень, а також експорту його до європейських та інших країн.

З огляду на результати аналізу інфляційних процесів на Україні, складових собівартості виробництва садивного матеріалу та реальної ціни його на ринку, доцільно також внести зміни до чинних нормативів, у межах яких проводиться часткова компенсація вартості створення та зрошення плодово-ягідних насаджень, виноградників та хмільників без урахування проектних робіт, затверджених Наказом Мінагрополітики від 20.03.2018 № 151 в частині компенсації вартості садивного матеріалу селекційної категорії «базовий» для закладення маточних багаторічних насаджень у розсадницьких господарствах по всіх плодово-ягідних культурах, а в деяких змінити нормативну вартість сертифікованого садивного матеріалу.

З метою стимуляції розвитку вітчизняного сектору розсадництва необхідно пріоритет у підтримці державою надати саме якісному садивному матеріалу вітчизняного виробництва.

Крім того, пропонується в абзаци 5 підпункту 1 пункту 9 Порядку після слів «засвідчену підписом керівника суб'єкта господарювання копію проектної документації на створення виноградників столових сортів, плодово-ягідних насаджень і хмільників» додати слова «з позитивним висновком головних профільних наукових установ Національної академії аграрних наук України: в галузі виноградарства – Національний науковий центр Інститут виноградарства і виноробства ім. В.С. Таїрова НААН, в галузі садівництва – Інститут садівництва НААН, в галузі хмелярства – Інститут хмелярства НААН» і далі за текстом. Запровадження вищезазначеної вимоги цього законодавчого акту будуть стимулювати розробників проєктів створення садів враховувати вимоги плодово-ягідних порід та інших багаторічних культур до ґрунтово-кліматичних умов, визначені для їх закладення оптимальні зони, райони та мікрозони. Як результат значно підвищиться, зокрема, продуктивність плодкових і ягідних насаджень і зменшаться випадки загибелі молодих садів.

Пропонується також використовувати найкращі практики підтримки аграрного сектору економіки інших країн у комплексній моделі державної

підтримки галузі садівництва України із застосуванням, зокрема страхових інструментів, політики пільгового кредитування, підтримки наукових досліджень тощо, які при цьому не вичерпують повністю вирішення даної проблеми і можуть бути продовженими за іншими напрямками.

Список використаної літератури

1. Рулев В.А. Конкурентоспроможність плодів і ягід. Мелітополь: ТОВ «Видавничий будинок ММД», 2007. 315 с.
2. Звіт про результати аудиту ефективності використання коштів державного бюджету, спрямованих на надання державної підтримки агропромислового комплексу. Звіт рахункової палати від 20.08.2019 № 20-6: електрон. фахове вид. URL: https://tr.gov.ua/upload-files/Activity/Collegium/2019/20-6_2019/Zvit_20-6_2019.pdf (дата звернення: 01.11.2021).
3. Світові моделі підтримки сільського господарства / Я. Довгопол та ін. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/2012230-svitovi-modeli-pidtrimki-sil'skogo-gospodarstva.html> (дата звернення: 09.12.2021).
4. Могильний О.М. Спільна аграрна політика Європейського Союзу щодо сталого сільського розвитку: уроки для України. *Економіка АПК*. 2004. № 7. С. 4.
5. Колесников В. І. Світовий досвід розвитку сільських територій. *Ефективна економіка*. 2014. № 4. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2956> (дата звернення: 17.12.2021).
6. Галузева Програма розвитку садівництва України на період до 2025 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0444555-08#Text> (дата звернення: 24.11.2021).
7. Статистична інформація Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 03.12.2021).
8. Державний реєстр суб'єктів насінництва та розсадництва. URL: <https://minagro.gov.ua/ua/file-storage/derzhavnij-reyestr-subyektiv-nasinnictva-ta-rozsadnictva> (дата звернення: 30.12.2021).
9. Державна підтримка галузі садівництва. URL: <https://minagro.gov.ua/ua/pidtrimka/sadivnictvo> (дата звернення: 10.12.2021).
10. ДСТУ 4949:2008 Розсадництво плодкових культур, винограду та хмелю. Культура ізольованих тканин. Порядок створення. URL: http://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page.html?id_doc=91553 (дата звернення: 10.12.2021).
11. ДСТУ 4950:2008 Проектування розсадників плодкових культур. Загальні вимоги. URL: http://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page.html?id_doc=91554 (дата звернення: 10.12.2021).
12. ДСТУ 4951:2008 Насадження плодів. Проектування. Загальні вимоги. URL: http://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page?id_doc=77214 (дата звернення: 10.12.2021).
13. ДСТУ 4952:2008 Ягідні насадження. Проектування. Загальні вимоги. URL: http://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page.html?id_doc=91555 (дата звернення: 10.12.2021).
14. ДСТУ 4955:2008 Виноградники. Проектування. Загальні вимоги. URL: http://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page?id_doc=91556 (дата звернення: 10.12.2021).

EFFICIENCY OF THE STATE FINANCIAL SUPPORT OF THE HORTICULTURAL INDUSTRY IN UKRAINE AND ITS IMPROVEMENT DIRECTIONS

V.M. KOSTENKO, PhD

R.I. HRYNYK, Post Graduate Student

Institute of Horticulture, NAAS of Ukraine, 03027, Kyiv-27, 23, Sadova,
e-mail: kvn.kostenko@ukr.net

The dynamics of increasing the productivity of fruit and berry plantations and improving the quality of horticultural products over the last decade is analyzed. The necessity of conducting a study in the field of state financial support for horticulture in Ukraine. The principles of its provision to industry entities assessed. The impact of such support on the sustainable growth of the volume and profitability of horticultural production is shown. On the basis of analytical researches the estimation of efficiency of use of tools of the state support of agricultural production in the field of horticulture of Ukraine is carried out, and the directions of their improvement are formulated. Data on state financial support of economic entities that establish young perennial orchards, store, and process their own fruits and small fruits, as well as data on the production of these products are presented. The dynamics of growth with state support of production in the field of horticulture from 2000 to 2013 and in its absence, the decline in the establishment of new perennial plantations, fruit and berry production and the number of seedling farm properties and their production of homestead material from 2013 to 2017 as well as the growth of these indicators for the restoration of such support from 2017 to 2021.

The amounts of state support and the number of sectoral entities that used it in the period 2017-2021 are presented. The positive dynamics of import substitution growth of apples in Ukraine over the last decade as a result of financial support for the construction of refrigerators by economic entities for storage of domestic products is shown.

The problematic issues of the horticultural sector that need to be addressed at the legislative level have been identified and specific proposals have been made for the next amendments to the legislative acts. The conclusions of this work were presented to the working group of the Ministry of Agrarian Policy on the development of horticulture for discussion and further use in developing proposals for further amendments to the legislation governing state support for the industry.

Key words: field, horticulture, state support, legislature, production volumes, fruits and small fruits, budget program, intensification, orchards establishment.

Одержано редколегією 02.05.2022